

Hizkuntz politika Nafarroan

Estebe Petrizan

Hitzaurrea

Hasi baino lehen, solasaldiaren asmoa eta hau uler daitezen zenbait puntu aipatu nahi nituzke.

Lehenik eta behin erran behar dut, hau ez dela diskurtso erabat borobildua, bukatua. Ez. Hau datu-metatze bat, besterik ez da. Eta datu hauek, agian, ordenarik gabe, jaulkitze-prozesuak behar dituen intuizio batzuekin nahasiak agertuko dira. Eta prozesu honen ondorioz, hain zuzen, Nafarroako hizkuntz errealitatearen ikuspegi zabal eta sakonagoa lor genezake.

Bigarren. Uste dut, gure komunitatean garatu beharreko hizkuntz politikari buruzko hausnartze sakon bat burutu behar dela, analisi soziolinguistiko zabaletatik abiatuko dena, helburuak errealitateari egokitzen saiatzeko. Burutu beharreko lana, aldaera soziolinguistikoen barruan kokatu behar da.

Hirugarren. Erran behar dut, Euskara Nafarroan gaiari buruzko mintzaldia egitea onartu dudala, batzutan, euskal hizkuntz areari dagokionez, ferigai garela iruditzen zaigula azpimarratuz. (Arabako kasuak, ez du Nafarroak duen morboa sortzen, non-bait). Gainera, uste dut, nafar errealitatea ez dela ongi ezagutzen eta sobera ohituta gaude topiko-multzo usu baten bitartez interpretatuak izatera, beharrezkoak diren elkar-ulertze eta harremanetan batere laguntzen ez duten topikoez, alegia.

Laugarren, eta aurreko puntua indartzeko, Nafarroako lurraldeetako errealitatea, Euskal Autonomi Elkartereko eremu zabaletan aurkitzen dugunaren pareko dela ikus dezakegu.

Azkenik, nik erranen nuke, gure hizkuntz area osoak, etorkizunari begira posibilitaterik izanen badu, hizkuntz planifikazio berbera izan beharko duela, oinarritzen deneko aldagai soziologikoak antzekoak bait dira eta desberdintasunak intentsitateari, eta ez besteri, bait dagozkio. Desberdintasunak, hartu beharreko neurrien sakontasuna markatu behar du.

Mintzaldi honek honako bide hauek ukituko ditu:

- Egoerari buruzko datuak.
- Hizkuntza: helburu politikoa ala Hizkuntz Komunitatea.
- Hizkuntzaren gaineko jarrerak, sustatu eta bizkortzeko edozein ekimenen erdigune.
- Status-ari buruzko datuak: Berehalako etorkizuna.

Egoerari buruzko datuak

Nafarroan Euskarak duen egoeraz ikertzen saiatzeko, has gaitzke ibilaldi historiko laburra egiten, azkeneko denboraldi honi (77-89) atxekituz, batez ere. Ikuspegi posible bat, ez bakarra, ordea, ikuspegi administratibo-juridikoa dugu. Honek bertze esparruak ulertzen laguntzen ahal bait digu. Eta bertze esparruak erraten dudanean, ustez hurbilago ditugun bainan sakoneko analisirik pairatzen ez duten interpretazioek kaskartzen dituztenez ari naiz.

Diktaturak, berrogei urtetan, Euskarak Nafarroan atzera egi-tearen prozesua sakondu eta azeleratu egin zuen. Goresmen osoko zenbait ekimen izan ziren (Herriz-herri kanpaina, Euskararen Bartzorde Aholkulariaren sortzea, Príncipe de Viana aldizkariaren euskara-eranskina eta Fontes Linguae Vasconum argitaratzea...), baina hauek atzeratze horren abiadura nolabait balaztatu bazuten ere, ez zuten eragin haundirik izan. Alabaina, dena erran behar da, Nafarroa, denboraldi honetan, ekimen instituzional gehiago aurki ditzakegun herrialdea dugu.

Lehenbiziko egite garrantzizkoa, ikastolen sortzea da, hirurogeiko hamarkadan, eta sortze hau, ekimen herritarraren baitatik jaio zen, instituzioetatik at.

Demokraziaren etortzeak, hizkuntzaren inguruko ekimen garrantzizkoak ekarri zituen. Baina honek, batez ere, diktaturaren berrogei urteetako ondorio suntsitzailea eta hizkuntzaren egoera penagarria, zabaltasun osoz, ikusterazi zigun.

Mila bederatzehun eta hirurogeitamazazpi urteaz geroztik, penintsulako euskal hizkuntz komunitatea bi "autonomia"tan banatua gelditzen da: Nafarroako Foru-Komunitatea eta Euskal Autonomi Elkarte. Kontinenteko aldeak ez zuen bere egoera aldatu.

Gauzak honela, gure analisiari ekiteko, bi erantza juridiko desberdinetatik, hizkuntz aferaren tratamenduari dagokionez bide desberdinak hartuko dituztenetatik, abiatu behar dugu. Desberdintasuna, funtsean, "nazionalista" deitutako indarrek hauteskuntzeetan, zein komunitate batean, non bertzean, izandako eragina behatuz ikus daiteke. Honela, argi eta garbi ohartuko gara, hizkuntz arazoari aurre egitean zein diferentzia dagoen.

Nafarroan, aurkezten duten programaren baitan Euskararen sustatze eta bizkortzea beren gain hartzen duten talde politikoei, biztanlegoaren %30ak bakarrik eman die botua. Marko honen barruan kokatu behar da Euskararen garapen juridikoa Nafarroan, zeinak funtsezko mugarria bait du: Euskarari buruzko Legearen onespena, mila bederatzehun eta laurogeitaseiko abenduan.

Honi buruz erran beharko litzatekeen lehenbiziko gauza: Euskararen Legea bere garaiko umea dela, egoera politiko baten

umea dela, eta, dudarik gabe, sortu zuten gorabeheren akats eta huts guztiak dituela, edozein transmisio genetikotan bezala. Honekin zera erran nahi dut, helburua legezko hutsunea betetzea zela, ez besterik. Maila aunitzetan, irakaskuntza, administrazioan, batez ere, problematika haundiak sor zitzakeen legezko hutsunea, alegia. Ez gara, bada, helburu normalizatzaileaz mintzatzen ahal; esparru juridiko bat, ahalik eta gutxien konprometituz, bete nahi zen eta kitto.

Hobetzearen gaineko Legearen 9. artikulua legea izanen zena funtsezko aldea finkatzen zuen, hau da, ofizializatzeko partziala, Komunitatearen lurraldeari dagokionez.

Lege honen azalpenari argitasuna ematen dion bertze datu bat: Lege hau Estatuko Komunitateetan egin zireneko azkena izan zen.

Bai sortzean, bai onartzean, izan zen kontsentsurik eza azpimarratu beharra dugu:

– Nafarroako eskuindarrek, aunitzek bederen, ez zuten onartu.

– Parlamentuan zeuden indar nazionalistek kontrako botua eman zioten eta parlamentuan ez zegoenak, bertze aldetik esparru honetan gehiengo duenak, bere erabateko desadostasuna azaldu zuten.

Egileek gogoan zuten hizkuntz aferaren inguruan ez zirela gogaidetasun tresnarik egiten ari, zeuden egoerei legezko estaldura eman ziezaien premiazko legea baizik.

Perspektiba honekin argi dago, alferrik dela informatua dagoen edonori lege honi buruz daukadan eritziaz galdetzea. Baina honek ez du erran nahi balore posiblistarik ez diogula eman behar, zeren eta, azken finean, daukagun tresna juridiko bakarra bait da, eta, jarrera desberdinetatik aipatu den bezala, hobe da hau deus ez izatea baino.

Legearen analisira, nahiz eta sistematikoa ez izan, pasatzen bagara, honako ohar hauek egin ditzakegu. Oinarrizko problema, Nafarroa hiru hizkuntz eremutan (euskalduna, mistoa eta ez-

euskalduna) banatzean datza. Honen ondorioz, hizkuntz eskubi-deak eremu hauei egokituz modulatu dira. Eremu euskalduneari bakarrik hitz egin daiteke osotasunezko ofizialtasunez edo ofizialkidetasunez. Gainerako eremuetan zenbait eskubide daude babesturik, babespena ondoko araudiaren arabera izanen delarik. Aitortu ere egin behar da, Iruñeak berak eta Iruñerriak tratamendu berezirik ez izatea, ez dela ongi ulertzen. Lurralde-estatutuaren kasu baten aurrean gaude, bada, hizkuntz eskubideei dagokienez.

Zonifikatze honek legearekiko kritika gogorrenak sorterazi ditu. Erreserbetako bazterteaz mintzatu da eta, hizkuntz eskubideei dagokienez, gero eta murriztaileagozat jotzen da, ibilbidea eremu euskaldunetik mistora eta honetatik ez-euskaldunera egiten badugu.

Irakaskuntz arloan ere geldi gaitezke, area hau kritikatu izan bait da. Arazorik garrantzikoena hauxe izanen litzateke: eremu ez-euskalduneko ikastetxe publikoetan euskaraz erakusteko ezintasuna, legearen funtsezko oinarrietako bat, hots, borondatezkotasuna hautsiz (Mendigorrian, eremu ez-euskalduneari kokatutako udalerrian, eskolaurreko gurasoek, 1988-89 ikasturtean, irakaskuntza euskaraz —D eredu— eskatu bazuten ere, ez zitzaizkien eman, legeak eremu honetarako Euskararen irakaskuntza aipatzen duelako. Bitartean, herri honetatik 5 kilometrora dagoen Gares herrian, D eredu ezartzea posible izan zen udalerrri hau eremu mistoan kokaturik dagoelako).

Azkenik, erran daiteke, eta honela baieztatu dute legea aztertu duten jurista gehienek, lege honek hegal-zabalera haundiko garapen arauemailea eskatzen duela. Funtsean, haren ezartzea eta indarrean jartzea, garatzeko erantzunkizuna izanen duten gobernuen borondatearen mende egonen da, neurri handi batean.

Laburtuz, Euskararen Legearen gaineko xedapen guztiak baldintzatzen dituen arazoa, hizkuntz eremuak ezartzearena da, ez daukan izaera diferentziatzailearengatik, honek irakurketa positiboa izan ahalko bait du (desberdintasunak zuzpertz- eta garatze politikan), izaera murriztailearengatik baino.

Hauxe da Nafarroan dugun arau juridiko nagusia eta gainerakoa berak baldintzatuko du, eta punturik iskanbilatsuenak aipatu baditut ere, ezin dut erran gabe utzi gure helburua ahalik eta emaitz gehien ateratzea dela, hizkuntz babesari dagokionean. Batzutan iruditzen bait zaigu ezta irakurri ere ez dela egin, bere negatibotasunean eta ez bertzean pentsatzen delako, eta babestuak dauden aldeak ere badirela (udalen kasuak, adibidez) ahaztu egiten delako.

Hizkuntza: helburu politikoa ala hizkuntz komunitatea

Ariari jarraiki, hizkuntz arazoan garrantzi handia izan duen eta duen faktore bat azaltzen saiatuko naiz, eta hizkuntzarekiko jarrera arloa hurrengo kapituluan ikusiko dugun arren, beharrezkoa iruditu zait izenburu hau sartzeari, nafar hiritar aunitzengan euskara estimatzeko oinarrian duen ukaezinezko presentziagatik.

Nafarroan, hain zuzen, aurreko mendearen bukaeran “Asociación Euskara” izenekoaren sortzeaz, lehendabiziko aldiz aurkitzen dugu talde teoriko bat, Euskarak jasaten duen egoeraz oharerazteko eta, beraz, euskararen erabilera sustatzeko, bere statusa goititzeko, entitate bat sortzen duena. Egite honek, bai Nafarroan, baita Euskal Herri osoan ere, ondorio garrantzizkoak izanen ditu.

Hau honela, hizkuntzaren inguruko pertsona talde batean fokalizatze garrantzizko eta begibistakoa aurkitzen dugu. Erran liteke jendearen hizkuntz kontzientzian mailuaren hotsa eman nahi dela, hausnartze prozesu batetik hizkuntza defendatu eta zuzperetzeko jarreretara ailega dadin. Hau apologetikak hizkuntza berari buruz duen tradizioari darraio, Bernat Detxeparerekin literatura idatzia egiten hasi zenetik bertatik izan den tradizioari. Mugimendu honek bere formulazio borobildua du ezaugarri, egite objektiboetan oinarritua —euskalkien ikerketak, euskararen muga eta bere betiko atzerakada argi eta garbi kokatzen dituztenak, komunitate osoan hizkuntzak pairatzen duen egoeraren ideia emanez—.

“Asociación Euskara”k bere emaitzak eman zituen. Honetaz ezin ohar daiteke euskal abertzaletasunak —vasco-navarroa, te-

nore hartako terminologiaren arabera— Euskararen defentsa eta sustatzeari lotua zegoenak sortzen dituen ondoko datu historikoak ikusiz. Hizkuntza euskal nortasunaren zeinu definitzaile bihurtzen da. Azken finean, hizkuntz fenomeno nazio kontzientziaren ardatz gisa hautematea.

Prozesu honen ondorioak, egun, ikuspegi historikoz, ebalua ditzakegu. Hizkuntza helburu politikotzat hartzea hizkuntzaren iraupenarentzako funtsezkoa izan da, dudarik gabe, baina eragozpen aipagarrikerik ere baduela erran behar da. Hizkuntzaren defentsa, helburu zabalago duen baliabide bihurtzen da. Hau da, hizkuntz kontzientzia pizteaz gainera, haren bidez nazio-kontzientzia lortu nahi da, eta modu honetan, gizarte-alor zabalak hizkuntzaren gaineko hausnarketa berriaren aitzinean, iragangaitz agertzen dira.

Gertaera hau, hizkuntza/abertzaletasuna lotura hautsiezina, nahitaezkoztat, eta areago, hizkuntza berarentzako onuragarritzat har dezakegu, baina agian, denboran luzeegi gertatzen ari da, nahiz eta erran behar izan, azkeneko laurogei urte hauen bilakaera historikoa korapilotsua izan dela, diktaduraren berrogei urte horiena, batez ere.

Gaur egun eta Nafarroatik bereziki, euskararen defentsa = abertzaletasuna ekuazioak batere mesedegarri ez den ondorioa dakar. Eta hau ikusten da hizkuntz arazoari ekiterakoan suertatzen den anormaltasun-mailan.

Metodologia aldetik, Euskararen egoera, hizkuntz aferak besterik ez dugu, eta honen ondorioz, logikaren barruan, ikuspegi politiko osoan jarrera positibo eta sutsuak aurkitu beharko genituzke. Erralitatea ordea, arras diferentea da. Hizkuntzaren defentsa eta zuzpertztea, abertzaletasunaz jantzita ageri diren indar politikoei bakarrik egiten duten berena eta, nik erranen nuke, era baztertzaillez. Beren ezaugarri dute hau.

Hizkuntza eta siniste politikoaren arteko batasuna, bada, ez da positibo agertzen mementu honetan. Nahitaezkoa baina denboran moteldua gelditu den maila izan da. Zeren eta, hemen eta orain,

Nafarroako gure gizartearen esparru zabal baten aurrean bazter-tzaile agertzen bait da.

Hizkuntzarekiko jarrerak

Euskarak Nafarroan bizi duen egoera azaltzean ezin dugu ahaztu hizkuntz arazoaren aitzinean dauden jarrereren analisia.

Hizkuntz kontzientzia, kontziente ala inkontzientea, da hizkuntzarekiko jarrerak ematen dituenak. Erran dudan bezala, hau kontziente ala ezkontzientea izan daiteke, baina onartu behar da, jende guztiak bere baitan baduela kontzientzia hau. Gainera banan-banako mailan ez ezik, kolektiboan ere izaten da.

Bere umea euskal eredu batean matrikulatzen duen aitak erabaki individual batean oinarriturik egiten du baina talde batean parte hartzearen ohartzeak darama hartara.

Guri, nafarrek euskararekiko duten hizkuntz kontzientzia interesatzen zaigu soilik. Horretarako ondoko tipologia hau egin ahalko genuke:

1. Kontrako gerlaria.
2. Neutroa.
3. Sasialdekoa.
4. Aldekoa, kontsekuentea.

Lehenbizikoak soil-soilik, euskarak desagertu egin behar duela uste du. Sustatu eta bizkortzeko edozein ekimenen aurkako jarrera sendoa agertzen du. Etsaikeria honek aldeko jarrerak erakusten dituen kolektiboaren estigmatizazio-nahia eta honen kontrako zirikaldia ekarri ohi du.

Bigarrena, baita hurrengo ere, gehien interesa dakizkigukeen taldeak dira. Afera honi dagokionez, neutro agertzen du bere burua, honek ustezko inhibiziora eramaten duelarik. Hizkuntzaren balioa, nafar kulturaren adierazpen garrantzizko gisa aitortzen du, arinki, baita sustatu eta bizkortzeko beharra ere. Erran, erran lite-

ke oinarrizko indefentsioa dagoela hizkuntz aferaren gatazka-esparruan egotearen konpromezua ekiditeko. Jarrera hau ebaluatzeke honako hau galde genezake: jarrera honek, nori egiten dio mesede?, euskararen prozesuarentzako, mesedegarri ala kaltegarri da?

Hirugarrena hizkuntzaren alde agertzen da, errekuaratze eta bizkortzearen beharra mantentzen du baina, aurrekoak bezala, eguneroko praktikan oinarrizko inhibizioa azaltzen du. Aurrekoarekin, diskurtso teorikoan izan ezik, ez du desberdintasun nabarmenik.

Laugarrena, hizkuntzaren larrialdi-egoera baieztatu, eta honen ondorioz, lan egiten duena da. Hemen azpitalde batzuk egin beharko genituzke, jarrera honen sendotasun eta burutzeko posibilitatearen arabera.

Tipologia hauen barruan sar daitezke nafar hiritar gehienak eta, nere ustez, gaur egun, ugarienak bigarrena eta hirugarrena dira. Baina urruntzeko joera haundia dago, gatazka horretan hizkuntz eremutik at gelditzen diren bertze aferak erabakitzen ari direlakoan nago (euskararen gaiak sutautsa dakar, zama bat darama, zama hori ez dago hizkuntzaren baitan, "hizkuntza erabiltzen ari" diren horien baitan baizik).

Honela bada, interesgarria da bereiztea hizkuntz kontzientzia ez dela BAI ala EZ batean adierazten den kategoria absolutua, gehienezko bat (100, demagun) eta gutxienezko bat (0) izaten ahal dituen eskala baizik. Eskala honek, gainera, goiti eta beheitiko ibilaldiak onartzen ditu.

0-k, baita iraupenaren posibilitatea ere ukatzea ekarriko luke. 100ek, berriz, kontzientziarik haundiena.

Sailkapen honek bigarren hausnartze batera eraman gaitzake, hizkuntz kontzientzia positiboaren eskailera "continuum"tzat hartzen badugu. Hauxe litzateke: 1etik 100era positibotasuna dagoela onartuz, haiek denek sartzerik duen sistema gauzatu behar da. Bestela, arazoa aldaera trukatu ez eta osagai erabat manikeo ez aurkezten dugu. Zeren, maiz, hizkuntz aferak gatazka zelai gisa, bi

taldez eta erdiko lubakiz, aurkezten baita. Bertan, zelai horretan, talde bat hizkuntz kontzientzia positiboaren 0a eta bertzea 100a dira, 1 eta laurogeitahemeretziren arteko tarteara ahaztuz.

Beraz, kontutan hartu behar da positibotasunaren diskurtsoan hiritarren gehiengo sartu behar dela. Datu hau, gainera, funtzionaltasunaren ikuspegitik arrunt positiboa da, kolektibitatearen partaide izate soilari motibazio gehigarria eskeintzen bait dio.

Guzti hau argi eta garbi adierazten saiatzeko, nere ustez, lehenago egin dudana baieztapena modu argi batez azaltzen duen kasu bat aztertuko dut.

Euskal Autonomi Elkartearen, hain zuzen, Hizkuntz Normalizaziorako Legea agertu ondoren, Euskararen irakaskuntzarako hiru eredu (A-B-D) ezarri ziren.

A. Euskara, asignatura gisa.

B. Euskara, irakaskuntz-hizkuntza, gutxienez, eskola-ordutegiaren % 50ean.

D. Euskara, irakaskuntz hizkuntza, eskola-ordutegiaren % 100ean.

Ondoren, ikerketa batzuk egin dira helburuari dagokionez, hots, euskararen ezagupenari dagokionez, beren helburuarekiko lortu zuten egokitzea neurtzeko asmoz. Ikerketa guztiek antzeko erresultatua eman dute. Laburbilduz, B et D ereduak espero ziren erresultatuak lortu dituztela erran genezake, D ereduak batez ere. A desegokia ageri zaigu proposatutako helburuarekiko. Hitz gutxitan eta modu batean errateko, A ereduak ez du euskara ikasteko balio.

Tratamentu didaktikoa izan zezakeen egite hau, arlo hau gainditu eta euskaltzaleen munduan gehiengo duen eritzi baten aintzindari bihurtzen zaigu. Eritzi hau honela labur genezake: "Heriotz igarri baten kronika".

Euskaltzaleen unibertsoak, eredia martxan jarri baino lehen, honen porrota igarria zuen, hau da, gure hizkuntza gai duten egite

guztiak sakralizatzeko joerak, ontasun eta gaiztakeri kodea ezarria zuen itxuraz, hizkuntzen didaktika-arloak berea duen zerbaiten aurrean.

Baina, nire ustez, larriena zera da, A eredu, nola Euskal Autonomi Elkarte, hala Nafarroan, beharrezkoa dela. Egun, Tuteran, ume batzuk A eredu matrikulatuta egotea ikaezinezko erdiestea da, Nafarroatik ikusita, bederen. Euskaltzale deitu dugun unibertsu horretan egite hau garrantzizkotzat hartzen bada, ondorio gisa erran genezake kontraesanetan eroria dela.

Laburtuz, eta jarrekerik aurretik duten garrantzia garbi azaltzen saiatzeko, erran genezake A eredu marka negatiboz sortu dela eta berteen aldean meziprezagarritzat hartu dela. Modu honetan inolako motibazio sozialik har ez dezan lortzen da eta, beraz, porrotaren bidea jorratua dago.

Dudarik gabe, honek haxe erran nahi du: hiru ereduak errealitate sozial edo soziolinguistikoaren espektroa hurbiltzen bagara, zabaldu beharko ditugu eta espektro horren arlo bakoitzak bereak egin ditzan ahalegindu. Modu honetan, gainera, bakoitzaren gehieneko probetxamendua ere lortuko dugu, errendimentu-mailak, funtsezko aldagarri, programarekiko jarrera positiboa bait du.

Adibide honen ondorio gisa, aurrean adierazitakoa errepika daiteke, hots, hizkuntz kontzientziako 100 taldeak ez lukeela negatiboki markatu behar positibotasun-mailarik, hau oso murrizta izanda ere.

Status-modelatzeari buruzko datuak. Berehalako etorkizuna

Aurrekotik abiatuz, erraza da ateratzea fenomeno konplexu eta, ez gaur egun bakarrik, historian zehar ere, zama haundia dakarren fenomeno baten aurrean gaudela. Une honetan gauza ez da, normalizazioari begira, hizkuntz politika bat definitzea, oinarriak

berak falta bait ditugu. Normalizazioaren beraren beharra ikusten permitituko duen lana burutzean datza. Hizkuntz anormaltasunaren putzuan murgilduta gaude oraindik eta, honen ondorioz, egoeraz jabe izaten lagunduko duten datuak argi eta garbi azaldu behar dira.

Hizkuntz soziologiaren ikuspegitik ondoko faktore hauen analisiak (hots, hizkuntzaren erabilpena, hizkuntzarekiko jarrerak, hizkuntza eta honen erabiltzaileen aurreko portaera) faktore hauen analisiak, diot, faktore guztietan erresultatu ez-positiboak ematen dituela. Azkeneko urteotan aurrerapausuak izan direla ukazina bada ere, hauek kasurik onenean, mantentze soilaren atalasea ere ez dute gainditzen. Eta preokupatzekoa dena, ez dela suertatu Nafarroako hiritar arruntari ailega dakion adierazpen nabarmenik.

Hau izan daiteke hizkuntz kontzientziaren zama gisa diharduten edukinak ordenatzen saiatzeko mementua.

Euskara = baserritar, edo Euskara = ez-kultoa, edo Euskara = ez-funtzionala ekuazioak bere pisu espezifikoak mantentzen du, eta duela zenbait urte landetako euskaldunari zuzentzen baldin bazi-tzaion, gaur egun hiztun guztiei zuzentzen zaie.

Ekuazioaren bilakaera, begi bistakoa izan da. Lehenik euskara aintzinaldiko oztopo, baserritarren giroetan bakarrik (beraz ez-hirikoetan), temati, gorde den zamarekin identifikatzen da. Bigarren, eta kultur emaitza garrantzizkoaren balioa onartuta ere, bigarren maila batean kokatzen da, nazioarteko balioa duten bertze hizkuntzekin (ingelesa, frantsesa...) burugabeki alderatuz, funtzionaltasuna eza duela eta. Modu honetan, holako eritziak adi daitezke: "Nik nere seme-alabek ingelesa ikastea nahi dut, euskara, ez", errealitatean ez dagoen disjuntiba aurkeztuz. Gainera, duela gutxi-koa den prozesu honetan baiesperen xelebreak ere egin dira. Duela gutxi elebakartasun gogorraren alde, euskara/gaztelera elebitasunaren problematika baiezten zen tokietan, egun, elebitasunaren aldeko defendatzaile sutsuak ditugu (gaztelera/ingelesa elebitasuna, noski).

Prozesu guzti honek, funtsean, hausnartze lasaiaren posibilitatea, euskara eta honen kultur balioa helburu bakarra izanen duena, ezkutatu nahi du.

Bigarren zama, hizkuntz kontzientzian eragin handia duena, aztertua izan da baina berriz aipatu nahi dut: politizatze haundiegia dagoela. Hau da Nafarroan egin diren ikerketa eta inkestetan behin eta berriz atera den datua. Erantsi nezake, gure hizkuntzaz objektu politiko gisa baliatzen direla eta hau argi ikusten dela. Honela, bere baitan duen balorea galtzen du eta baloratzea/ez baloratzea arma politiko gisa duen indarraren araberakoa izaten da.

Erran liteke hizkuntz problemari ez zaiola atxekitzen behar bezalako seriotasunarekin, bere defentsa ala erasorako helburua, lortzen den errenta politikoa izaten bait da. Hiritar arruntak ikusten duena hau da, problema politikoa, besterik ez dela, bertan garrantzia duena errentabilitatea dela, eta, larriagoa dena, hizkuntza errealitate-bereizgarri izatearen politizatze haundiegiak jende aunitz urrundu eta Euskara Nafarroarako arrotza den zerbait bezala hartzea ekartzen du.

Bi faktore hauek (euskara = ez-funtzionala eta Euskara = helburu politikoa) hizkuntz kontzientzia lortzeko beharrezkoa den hausnartzea ebasi edo erabat deszentralizatzen dute, aterabidea nekez aurkituko den tunela eraikiz.

Dudarik gabe, hizkuntz fenomenoari hurbiltzea eragozten duten ildoak betetzeko gai izanen den estrategia artikulatzea ezinbestekoa dugu (aurreko puntu batean "apologetika" deitzen nuena). Dena den, galdera-sorta bat planteia daiteke: prozesu honek arrakasta izan dezan, heldutasunik ba al dago?, kualitate eta kantitate mailan, indar politiko eta sozialen aldetik errealitateari aurre egiteko, gutxienezko borondaterik ba al dago?

Galdera hauei emandako baiezeko erantzunean, ibiltzeko bide zaila, bai, baina baita lanari ekiteko oinarritzko baikortasuna ere aurkituko genuke.

Lerro hauetan aditzera eman dudanaren aurrean, ez dut bukatu nahi ohar bat egin gabe.

Nafarroan euskarak jasaten duen egoeraren analisi hau, ikuspuntu funtzional, beraz, instrumental batetik egiten saiatu naiz. Zenbait gauza errateak suposatzen duen ausardiaz ohartzen naiz,

batez ere Euskaltzale Onaren Dekalogoia dela suposatzen den munduan. Baina hemen azaldutakoaren akats posibleak onartuz, uste dut hizkuntzak gaur arte izan duen tratamantua aldatu behar dela, tratamantu desberdina behar duela. Hizkuntz errekupeazioa gaur egun oinarritzen deneko doktrina-korpua, zerbaitetan guxtienez, aldatu behar dela iruditzen zait.

E. P.

DATOS PARA UNA POLITICA LINGÜISTICA EN NAVARRA
DONNEES POUR UNE POLITIQUE LINGUISTIQUE EN NAVARRE

Este trabajo más que una definición de las líneas maestras que deben estar presentes en la política lingüística de Navarra, trata de establecer algunos puntos previos al establecimiento de dichas líneas.

Desde una pequeña introducción histórica se analiza la imagen que tienen los ciudadanos de Navarra respecto al euskara, quedando patente que la reivindicación lingüística ha estado indisolublemente unida a posiciones políticas determinadas.

El punto anterior sirve de base para indagar el complejo campo de las actitudes lingüísticas, constatándose la necesidad de remover la imagen que se tiene de la lengua vasca para poder acometer un trabajo sistemático que sirva para que dichas actitudes se basen estrictamente en contenidos lingüísticos y culturales.

Para finalizar, y a partir de las reflexiones anteriores, se intenta establecer las condiciones básicas que garanticen un futuro abierto para nuestra lengua.

Ce travail, plus qu'une définition des lignes maîtresses qui doivent être présentes dans la politique linguistique de Navarre, essaie de préciser quelques points avant de passer à ces dites lignes maîtresses.

A partir d'une petite introduction historique l'image que les citoyens de Navarre ont, en ce qui concerne la langue basque est analysée, tout en entendant bien que la revendication linguistique a été indissolublement unie à des positions politiques déterminées.

Le point antérieur sert de base pour faire des recherches sur le terrain complexe des attitudes linguistiques tout en constatant le besoin de déplacer l'image que l'on a de la langue basque afin d'entreprendre un travail systématique qui puisse servir pour que ces dites attitudes soient uniquement basées du point de vue linguistique et culturel.

Pour terminer et à partir des réflexions antérieures, on essaie d'établir les conditions nécessaires fondamentales qui garantissent un futur ouvert pour notre langue.